

ЧИННИКИ ЕРОЗІЇ ҐРУНТІВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ*Саkun М. М.*

Ерозія ґрунту – це його механічне руйнування кінетичною дією води (удари краплин чи тимчасові потоки) або повітря (вітер).

У природі ці процеси безперервні. Їх інтенсивність зумовлюється різними природними факторами, зокрема кліматом, рельєфом місцевості, властивостями самого ґрунту, наявністю на його поверхні рослинності. Ця нормальна, або геологічна, ерозія що відбувається в природних умовах (без втручання людини), практично не призводить до такого руйнування ґрунтового покриву, яке випереджало б ґрунтотвірні процеси. У сільськогосподарських агрофітоценозах виникає так звана прискорена (антропогенна) ерозія, яка відбувається під впливом як природних, так і антропогенних факторів, пов'язаних із господарською діяльністю людини. Внаслідок нераціонального використання сільськогосподарських угідь вона відбувається інтенсивніше ґрунтотвірних процесів і призводить до утворення еродованих ґрунтів із пониженою родючістю або навіть до виведення значних площ із сільськогосподарського використання [2, с.95].

Водна ерозія завдає великої шкоди у районах з пересічним рельєфом місцевості. За руйнівною дією води на ґрунт розрізняють ерозію від стікання весняних талих вод, краплин дощу, стікання зливових вод та поливної води.

Вітрова ерозія зумовлюється рухом повітря (вітром) над поверхнею ґрунту. Вона починає діяти, коли швидкість цього руху перевищує порогову (близько 3-6 м/с на висоті 15 см над поверхнею землі), якщо у поверхневому шарі є розпилені часточки з діаметром до 1 мм та на полі відсутня вегетуюча рослинність чи хоча б рослинні рештки на поверхні ґрунту. Розпилені часточки діаметром до 1 мм, що легко здуваються з поверхні чи видуються з поверхневого шару ґрунту, називають ерозійно небезпечними. Більші часточки діаметром

понад 1 мм називають ґрунтозахисними. Вітрова ерозія інтенсивно розвивається на чорноземних і каштанових ґрунтах, розпилених за інтенсивного їх обробітку [1,с.86].

Пилові бурі – найбільш активна і шкідлива форма вітрової ерозії. Вони виникають у степовій та частково лісостеповій зонах зі швидкості вітру понад 12-15 м/с. Пилові бурі можуть поширюватись на значну територію, знищуючи посіви на сотнях тисяч гектарів, зносячи значні маси ґрунту, переносючи їх на великі відстані, засипаючи ними лісосмуги та інші насадження, шляхи, населені пункти тощо [1,с.85].

Інші види ерозії поширені менше. Вони зумовлюються здебільшого нераціональним використанням природних ресурсів, недосконалими заходами господарювання на землі. Так, за постійного і не зовсім правильно організованого випасання худоби спостерігається руйнування дернини і розпилення ґрунтових часточок під дією копит, що особливо виявляється за перезволоженості або пересушеності верхнього шару ґрунту. Це так звана пасовищна ерозія, яка може зумовлювати посилення водної та вітрової ерозії. Часткове руйнування структурних агрегатів і переміщення ґрунту згори вниз при обробітку та інших роботах уперек схилу називають агротехнічною ерозією.

Список літератури та використаних джерел

1. Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. Вітрова ерозія ґрунтового покриву басейну річки Молочної та заходи боротьби з нею // Сучасний світ як результат антропогенної діяльності: збірник матеріалів конференції. Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. С. 85-86.
2. Іванова В.М., Непша О.В. Сучасний геоecологічний стан земельних ресурсів та ґрунтів Запорізької області // Соціальні та ecологічні технології: актуальні проблеми теорії та практики: матеріали X міжнародної інтернет-конференції, (Мелітополь, 24-26 січня, 2018 року) /за заг. ред. В.І. Лисенка, Н.М. Сурядної. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт». С.95-97.